

Månadsbrev till Ekumeniska komuniteten i Bjärka-Säby

Oktober 2009

Kära systrar och bröder!

”Saliga de som är kallade till Lammets bröllopsmåltid, och får stiga in i den smyckade brudkammaren.”

När den ortodoxa gudstjänsten, efter ett par timmar, når det förtätade ögonblick då de heliga gåvorna, brödet och vinet, räcks församlingen utropar prästen dessa ord, inspirerade av Bibelns sista bok. Nej, det är inte prästen, det är Kristus som uttalar orden (eller ängeln, som i Uppenbarelseboken). Ord som fångar det mysterium vi är med om varje gång vi firar eukaristin: Kristus, brudgummen, förenar sig med sin brud, kyrkan, i en helig måltid!

Liturgins ord, som utgör inbjudan till måltiden, öppnar mot en stor hemlighet. Varje gudstjänst firas på andra sidan Kristi återkomst! Vi deltar i den himmelska festen, bröllopsmåltiden i det nya Jerusalem, det paradiset från vilket vi har kommit och till vilket vi är på väg. Vår längtan har nått sin fullbordan. Vi smakar det ”osynliga livet tillsammans med Kristus hos Gud”. Vi har stigit upp till himlen, där vi hör hemma.

För det naturliga sinnet är det omöjligt att uppfatta denna verklighet. Orden förbryllar, skapar svindel. Den troende bär sin hemlighet i sitt hjärta, dold för denna världens kloka. Genom tron vet vi att ”det gamla är förbi, något nytt har kommit”. Det gamla, som vi lagt bakom oss, är den tidsålder som ännu råder. Det nya, som vi inträtt i, är Guds rike. Därför inleds våra gudstjänster i Bjärka-Säby, så som kyrkan i öst alltid inlett sin gudstjänst: ”Välsignad vare Faderns och Sonens och den Helige Andes rike”, säger prästen. Och församlingen svarar i tro: ”Nu och alltid och i evigheters evighet. Amen!”

Varje gudstjänst firas i den nya eon där tidens och rummets begränsningar hävs. Liturgins tempus är alltid presens; den gudstjänstfirande församlingen deltar i en mångtusenårig frälsningshistoria – dess skeende utspelar sig nu! – och föregriper den framtid som vi ännu väntar. I firandet av liturgin kommer vi till tro. Hur kan vi tvivla på den nya tidens närvaro när vi firat himmelriket fest i en måltid som förklarar våra liv?

Det är liturgin som gör oss troende. Vi firar inte eukaristin för att vi är kristna. Vi är kristna för att vi firar eukaristin!

Det var denna vision som fick den tidiga kyrkan att tala om söndagen som den *åttonde dagen* och gudstjänsten som en *gudomlig liturgi*. Med det senare uttrycket framhöll man tron att gudstjänsten inte bara är en avglans av den himmelska gudstjänsten – den gör församlingen delaktig i denna liturgi, sådan den skildras i Uppenbarelseboken. Med talet om den åttonde dagen, som härrör från den judiska Henokslitteraturen och syftar på evigheten, bekände man sin tro att söndagens gudstjänst firas bortom tiden, på andra sidan vår egen död och uppståndelse. Därför inleds alltid gudstjänsten med Jesu hälsning till lärjungarna på Påskdagens kväll: ”Frid vare med er!” Med sin hälsning andas han Helig Ande in i deras hjärtan, och den nya människan föds, den mänsklighet som ska uppfylla den nya Jorden

Vad är den gudomliga liturgin, om inte Sonens eviga gemenskap med sin Fader, den gemenskap som Anden låter oss delta i. ”Den dagen skall ni förstå att jag är i min Fader, och ni i mig och jag i er”, sa Jesus. Genom Andens kraft dras vi in i den liturgi som av evighet firas i den Heliga Treenigheten!

*

Gång efter annan övermannas jag av glädje, en ousäglig, översvallande glädje, över att få fira gudstjänst dagligen, och eukaristins fest varje onsdag och söndag. Vilken lycka kan vara större än att få fira den ”gudomliga liturgin”! Och det är viktigt att vi inte slarvar med språket. Vi samlas i kyrkan för att *fira* gudstjänst – inte för att hålla möte! Om det enbart handlade om det senare, skulle vi då vara så mycket annorlunda i våra sammankomster än frimärksföreningen och brukshundklubben?

Begreppet ”fira” är alltid knutet till en händelse och förutsätter en gemenskap som tillsammans reagerar på händelsen. När vi firar en högtid inom familjen, en födelsedag eller bröllopsdag, uppmärksammar vi något i vilket vi lever hela tiden. Det vi firar är inte bara sant på den dag då firandet äger rum, som om två makar bara vore gifta på sin bröllopsdag och inte resten av året. Men det som alltid är sant, blir när vi firar det, förstärkt och fördjupat i vår gemensamma erfarenhet. Det blir mer dyrbart för oss, mer levande, mer verkligt.

I gudstjänsten firar vi en verklighet som alltid är för handen, men som genom liturgins språk, riter och handlingar, levandegörs och blir närvarande inför våra ögon, på ett sätt som upplivar vår tro. När vi går från kyrkans gudstjänst vågar vi tro att Guds rike *har* brutit in! Söndagens gudstjänst är framför allt ett firande av uppståndelsen. I en värld där döden dominerar framträdde en morgon en människa bortom döden, någon som likväl var en del av

denna värld och dess tid. Vi firar Kristi uppståndelsekraft, en kraft som manifesteras och blir närvarande i vår gemenskap var gång vi firar gudstjänst.

Denna verklighet – Kristi uppståndelse och dess kosmiska konsekvenser – är inte begränsad till tiden och rummet där gudstjänsten firas. Den är alltid närvarande. Som döpta in i Kristi död och uppståndelse är vi kallade att alltid och överallt leva det nya liv som bröt in i världen på Påskdagens morgon. Men för att våra liv dag efter dag ska vara genomlysta av uppståndelsen behöver vi gudstjänsten, som söndag efter söndag med alla våra sinnen låter oss fira den verklighet som är verkligare än all annan verklighet.

Med detta perspektiv blir gudstjänsten oändligt mycket mer än något vi deltar i för att få en stunds uppbyggelse, en smula tröst och uppmuntran. Vi firar liturgin för att ”Jesu liv ska bli synligt i våra dödliga kroppar”, med ett uttryck från Paulus i den gångna söndagens gudstjänst.

*

I vår gemenskap på Bjärka-Säby blir det så påtagligt hur gudstjänsten är den händelse som helgar alla andra händelser, den tid som genomlyser all vår tid. Hur fattigt och torftigt skulle livet inte vara utan våra gudstjänster? Och hur utlämnade skulle vi inte vara åt tillfälligheternas spel med oss. Allt detta som gör oss till lekbollar för lidelserna, offer för lidandet. De dagliga gudstjänsterna, tidebönerna och eukaristin, återför oss igen och igen till verkligheten. Den verklighet vi inte kan se med vårt yttre öga, men som är den yttersta verkligheten: vårt liv är, genom uppståndelsen, dolt med Kristus hos Gud! Och det är när vi inrättar våra liv här i världen efter den verkligheten, när den upplyser vår tro, som vi i vår gemenskap med varandra kan spegla den kärlek som ”tror allt, förmår allt, uthärdar allt”. Inte som ett resultat av enträgna självbättringsförsök, utan som en Andens gåva.

När tacksamheten över den andre blir just så lätt och otvungen som varje handling som är driven av kärlek, då är våra liv i den här världen en eukaristi – ett tackoffer.

*

Jag sitter just nu på tåget, på hemväg från St Davidsgården utanför Rättvik, och skriver vad hjärtat är fullt av. I glädje skriver jag dessa rader, och dristar mig att instämma med Paulus i den gångna söndagens epistel: *Jag tror, därför talar jag.* (2 Kor 4:13) Men jag skriver också för att jag uppfattar det vara en ödesfråga. Gudstjänstens sekularisering är det avgörande hotet

mot kristendomens överlevnad i vår västerländska kultur. Det är visionen av nya himlar och en ny jord, allt det som förkunnas och föregrips i kyrkans gudstjänst, som riskerar att gå förlorad. Därmed reduceras kristendomen till en frälsningslära som uppehåller sig vid balsam och vederkvickelse för individen – inte människans gudomliggörelse och hela skapelsens transfiguration.

Jag har sagt det förr: sammanblandningen av religion och underhållning är den försåtligaste formen av synkretism vi är utsatta för i vår tid. Kyrkan som spegel av den omgivande populärkulturen blir som mest plågsam när den får sitt definitiva genomslag i hennes gudstjänster. ”Relevans” legitimerar allt när den gudstjänstfirande församlingen reduceras till publik, altaret byts mot scen och ikonostasen är ersatt av lovsångsteam. I en avkristnad kyrka finns inte längre något sammanhang mellan form och innehåll.

Den omsorg som läggs på ”image making” känns igen från politik och underhållning. Stor vikt läggs inte minst vid presentationen av ledaren, självbilden. Detsamma gäller panegyriken, de magnifika adjektiven, ogenerat skrytsamma när de såväl förebådar som ger eftermäle från de egna sammankomsterna.

Intrycket att löjet utmanas, att man bevittnar ett ”företag för självförhärligande”, är stundom svårt att undvika. Skomakaren Hjalmar Ekströms ord manar till självprovning: ”Att ha synlig framgång är att stå denna världen närmare än Gud.”

”Min tjänare skall ha framgång”, heter det hos profeten Jesaja. Sedan följer porträttet av honom över vilken ”många förfärades”. I Guds rike finns ingen framgångsväg vid sidan om korsets väg.

*

Vi inträder nu i oktober månad, och framför oss ligger två söndagar som förgyller hösten. (Uttrycket ”oktoberfest” är väl inte obekant!?) Den helige Mikael's dag nu på söndag, då vi sjunger med änglarna, och söndagen därpå firar vi Tacksägelsedagen. Den 1 oktober firas dessutom vi minnet av lilla Thérèse, ett av dessa helgon hos vilka lidandet i olika former fått Kristusikonerna att framträda med sällsam klarhet och skönhet.

Därutöver ihågkommer vi under oktober Ignatios av Antiochia, kyrkans förste store nattvardsteolog, Abraham, trons fader, och pingstens profet, Joel. Månadens apostladag infaller den 28:e då Simon och Judas Taddeus firas. Inte heller ska vi glömma vår östgötska Ingrid av Skänninge. Få uppgifter finns bevarade om henne, men vi vet att hon inträdde i dominikanorden 1270 och grundade ett kloster i Skänninge.

Några händelser att notera i kalendern under den kommande månaden: Den 25 oktober gästas vi av biskop Anders Arborelius och pastor Sten-Gunnar Hedin. Tillsammans leder de ett seminarium om den Helige Ande. ”Kan våra kyrkor enas?” blir en av frågorna de kommer att samtala om. Vi ser fram emot ett spännande samtalsseminarium som inleds kl 16.30 på söndagen. Fredagen därpå, den 30 oktober, inleds Höstmötet ”19-39” på Nya Slottet. Med tvåhundra anmälda deltagare är mötet fullbokat, men de offentliga gudstjänsterna är öppna för alla. På lördag kväll, Alla Helgons dag, firas lovsångs- och förbönsgudstjänst i Vist kyrka, och på söndagen dubblerar vi morgonens gudstjänst, som då firas kl 8 och 10.

Låt mig till sist få påminna om den konferens som hålls på Nya Slottet 29-31 januari nästa år med temat ”One in the Spirit”. Vi gästas då av fader Paulo från klostret Mar Musa i Syrien, Guido Dotti, en av ledarna för komuniteten i Bose i Italien, abouna Maximos från Antoniosklostret i Egypten och syster Katarina OSB från Heliga Hjärtas kloster. Det är ett unikt tillfälle att få möta företrädare från komuniteter, som på olika sätt berikat vår gemenskap. Därför är det därför värdefullt om så många som möjligt från vår egen komunitet kan vara med under den helgen. Konferensen är öppen för alla intresserade.

Anmälan sker till: johannesakademin@nyaslottet.se

Må så Guds Frid som övergår allt förstånd, bevara våra hjärtan och tankar i Kristus Jesus, vår Herre!

Er tillgivne,

Peter Halldorf